

Joachim Pohlmann: "De meerwaarde van een roman zit hem precies in die intense gelaagdheid van ideeën."

JOACHIM POHLMANN

Of ik een activistisch schrijver ben? Als je activisme breed definieert als de 'wil om een bepaald idee uit te dragen', dan zeker. Ik zie mezelf als een idealist in de filosofische zin van het woord. Ik geloof dan ook dat onze ideeën de werkelijkheid bepalen en niet omgekeerd. Met andere woorden: als je de ideeën kan veranderen, dan verander je de werkelijkheid en de maatschappelijke structuren binnen die werkelijkheid. Mijn romans worden dan ook veel meer gedreven door ideeën dan door een plot. Het publieke debat zie ik als een ideeënstrijd en in die zin is een roman een deel van die strijd. Ik wil mensen niet per se overtuigen van mijn visie, maar als het hen helpt om zich te positioneren, dan graag.

In mijn eerste roman zat dat soort van activisme nog meer op de achtergrond. In mijn tweede roman, *Een unie van het eigen*, trad het veel meer op de voorgrond en dat zal in mijn derde roman, die ik nu aan het schrijven ben, nog meer het geval zijn. Wat is vandaag nog de *unique selling proposition* van een roman? Gewoon een verhaal vertellen, dat kan film ook. De meerwaarde van een roman zit hem precies in die intense gelaagdheid van ideeën.

Je loopt daarbij natuurlijk wel het risico dat personages louter in dienst staan van je ideeën. Die kritiek kreeg ik bij m'n tweede boek en ik denk dat die kritiek terecht was. Bij expliciet-activistische literatuur bestaat natuurlijk ook het gevaar dat het pamflettair wordt. Te prekerig of te nadrukkelijk ideologisch. Al kan ook daar een zekere schoonheid in zitten, namelijk wanneer die ideologie zelf schoonheid oproept. Ik denk dan bijvoorbeeld aan

De Arbeider van Ernst Jünger. Dat is een essay, een ideologisch bouwwerk, maar tegelijk ook heel artistiek.

Boeken kunnen zeker de wereld veranderen. Kijk naar *Max Havelaar* van Multatuli, dat is toch wel een van de krachtigste voorbeelden. Bij ons is *De leeuw van Vlaanderen* van Hendrik Conscience zo een boek. Dat boek heeft de symbolische ruimte gecreëerd waarin de Vlaamse gedachte kon wortelen. De problematiek van de sociaal en culturele achteruitstelling van Vlaanderen was er natuurlijk ook zonder Conscience boek al. Maar het boek schiep de ruimte waarin Vlaanderen als politieke entiteit kon ontstaan. Het is toch knap dat zoiets kan voortkomen uit één enkel boek?

Joachim Pohlmann schreef
Altijd iets en Een unie van het eigen. Hij werkte jarenlang als speechschrijver voor politicus Bart De Wever en is sinds kort kabinetschef cultuur.

kakken zetten' in mijn eigen romans, dat is al gebeurd. (lacht) Eigenlijk gebruik ik mijn proza om over de wereld te kunnen nadenken. Stel nu dat er plots een revolutie uitbreekt. Wat zijn daar dan de gevolgen van? Zelfs al zou ik misschien een voorstander zijn van die revolutie, dan nog wil ik ook de negatieve gevolgen daarvan kunnen beschouwen. Om ze vervolgens een plek te geven in een roman.

Ik vind dat een roman in de eerste plaats een goed boek moet zijn: een verhaal dat goed in elkaar zit en ook entertaint. Of een roman vervolgens aanzet tot actie of verandering, doet er voor mij niet zoveel toe. Bij Louis-Paul Boon bijvoorbeeld lag die verhouding tussen activisme en literatuur helemaal anders. In sommige van zijn boeken, zoals *Het geuzenboek*, voel je zijn bitterheid over het uitblijven van een grote strijd tegen het kapitalisme. Hij had dat met zijn boeken willen bereiken en dat is hem niet gelukt. Voor mij

Jeroen Olyslaegers: "Louis-Paul Boon had natuurlijk geen Facebook of andere sociale media tot zijn beschikking."

JEROEN OLYSLAEGERS

Er zit meer afstand tussen mijn activisme en mijn schrijven dan de meeste mensen op het eerste gezicht zouden denken. In mijn romans hanteer ik een veel genuanceerdere kijk. Ik kan mezelf als activist zelfs 'te

is de roman geen strijdmiddel. Ik hoop vooral dat lezers zich herkennen in wat ik schrijf en daardoor zelf hun eigen parallellen kunnen trekken. Maar als dat uitblijft, vind ik dat niet zo erg. Schrijven is voor mij een engagement ten opzichte

A.H.
crea

van m
wereld
een w
is voor
Louis-
geen F
media
is dat
klep vo
Facebo
innem
zinvol
gespre
zo een
karak
er wel
te sch
het ech

Literat
verand
rend. I
bijvoor
ideeën
toen v
We mo
halen
mogel
Mijn g
collabo
Brothe
Spielb
zijn vis
dag he

Jero
aute
bek
Hij i
Ant
stok

GAEA
S
baar o

A.H.J. Dautzenberg: "Engagement kan de creativiteit aanblazen."

van mezelf én ten opzichte van de wereld. Wie ben je als individu in een welbepaalde samenleving: dat is voor mij de centrale vraag. Louis-Paul Boon had natuurlijk ook geen Facebook of andere sociale media tot zijn beschikking. Voor mij is dat een enorm belangrijke uitlaatklep voor mijn activisme. Ik gebruik Facebook om stelling te kunnen innemen. Ik hoop dan telkens dat ik zinvolle tegenwind krijg, zodat er een gesprek kan ontstaan. Natuurlijk kan zo een stukje ook een ietwat literair karakter krijgen. Maar ik verplicht me er wel altijd toe om een post erg snel te schrijven, zodat het me niet van het echte schrijven afhoudt.

Literatuur kan wel degelijk de wereld veranderen. Ze doet dat voortdurend. De hele Franse Revolutie bijvoorbeeld is het resultaat van ideeën die in de prille romans van toen voor het eerst vorm kregen. We mogen de invloed van verhalen nooit onderschatten – alle mogelijke vormen van verhalen. Mijn grootvader was een overtuigd collaborateur. Maar toen hij *Band of Brothers* zag (een serie van Steven Spielberg over WOII, red.) heeft hij zijn visie van de ene op de andere dag helemaal omgegooid.

Jeroen Olyslaegers is de auteur van onder andere het bekroonde *Wil, Winst en Wij*. Hij is medeoprichter van de Antwerpse geefpleinen en aanstoker van *Occupy Antwerp*.

GAEA SCHOETERS

Sinds een jaar of vier val ik blijker onder de noemer 'activistisch

auteur'. Gek is dat. Elke vorm van maatschappelijk engagement wordt tegenwoordig geklasseerd onder de noemer activisme en dat heeft dan vaak ook een eerder negatieve connotatie. Terwijl elke auteur toch nadenkt over de wereld, niet? Daar dan geen conclusies aan koppelen, lijkt me totaal zinloos. Voor mij is dat label 'activistisch auteur' bijna een soort van geuzennaam geworden. Daar komt bij dat ik het rechtvaardigheidsgevoel van een achtjarige heb. Dat is meteen ook de drijfveer van mijn echte activisme buiten de literatuur. Elke auteur schrijft zoals hij of zij in het leven staat, dus ik kan me wel voorstellen dat iets van dat activisme ook doorsijpelt in mijn werk.

Romans zijn voor mij in de eerste plaats een plek om te experimenteren met vorm. Ik zie mijn romans

Wanneer je een roman gaat schrijven waarmee je mensen ergens van wil overtuigen, ga je volgens mij uit de bocht. In mijn theaterteksten zal je wel een meer activistische toon vinden. Omdat theater op een veel directere communicatie mikt. Daar moet je dan wel gebruik van maken, vind ik. In *Het Kanaal* bijvoorbeeld legden we de verhalen van een vluchteling en een transgender naast elkaar.

Voorbeelden van goede activistische romans zijn voor mij de toekomstromans van Thea Beckman (*Kinderen van Moeder Aarde*, *Het helse paradijs*, *Het Gulden Vlies van Thule*, red.). Ze heeft die romans waarschijnlijk helemaal niet met een activistische instelling geschreven. Maar de evidentie waarmee ze ervoor koos om sterke, zelfstandig

Gaea Schoeters: "Ik wil spelen met de blinde vlekken die we allemaal hebben en de mensen daarmee confronteren."

niet als activistisch, maar ik wil de mensen wel doen nadenken. In *De kunst van het vallen* weet je bijvoorbeeld niet of het hoofdpersonage een man of een vrouw is. Daarmee roep ik een zekere verwarring op en uit die verwarring komen allerlei vragen voort. Met welke vooringenomenheid lezen we? Dat boeit me. Ik wil spelen met de blinde vlekken die we allemaal hebben en de mensen daarmee confronteren. Vragen oproepen, prikkelen, twijfel zaaien.

denkende vrouwen neer te zetten, heeft me toen erg geraakt. Thea Beckman schrijft niet expliciet over feminisme, maar haar boeken hebben op mij wel die uitwerking gehad.

Gaea Schoeters schreef onder andere *Zonder titel #1* en *De kunst van het vallen*. Ze speelde een belangrijke rol bij de protesten tegen de recente cultuurbesparingen.